

Ольга Дмитрівна Барабаш,
кандидат педагогічних наук,
заступник директора
Івано - Франківського обласного
інституту післядипломної педагогічної освіти,
м. Івано - Франківськ, Україна

УДК 37.018.018.46; 371.315; 371.315.6

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ

В статті представлено описання роботи з педагогічними ситуаціями, в процесі підготовки педагогів к роботі з одареними дітьми, в умовах післядипломного образования.

Ключевые слова: *детская одаренность, педагогическая ситуация, профессиональное задание, предмет профессиональной деятельности.*

The article describes the work of teaching situations in the preparation of teachers to work with gifted children in postgraduate education.

Key words: *child giftedness, pedagogical situation, the professional task, the subject of professional activity.*

У сучасних, соціокультурних умовах особливо помітним стає соціальний запит на активних, ініціативних працівників, здатних до постійного навчання та самовдосконалення. Серед менеджерів та роботодавців цінується готовність фахівця розвиватися, змінюватися, досягати успіху у професійній сфері. У багатьох випадках, у професійній діяльності оцінюють авторський, оригінальний, інноваційний продукт, як вияв професійного таланту працівника. Такими особистісними та професійними якостями має володіти педагог, який працює з дошкільниками. Ці якості є цінними для вихователів, які свідомо вибудовують діяльність, з метою розвитку дитячої обдарованості.

Проблеми обдарованості досліджуються у публікаціях багатьох українських та зарубіжних авторів (Ю. Гільбух, В. Клименко, В. Моляко, Н. Лейтес, Дж. Рензулі, Б. Теплов, В. Чудновський). Разом з тим, поняття «обдарованість» залишається багатозначним. З огляду на те, що ми розглядаємо вияв цього феномена у період дошкільного дитинства, то більш оптимальним є погляд на обдарованість, як на потенціал. Цей потенціал розкривається за певних педагогічних умов. У той же час, у науковій літературі достатньо фактів про яскраві прояви в цьому віці музичної обдарованості. Часто її називають музичною обдарованістю «моцартівського» типу [7]. М. Старчеус, аналізуючи прояви музичної обдарованості у ранньому віці, дійшов висновку, що кількість вундеркіндів зростає щоразу, коли вони знаходяться в центрі уваги суспільства, а увага є «дещо більше, ніж прояв природної зацікавленості дитиною, не схожою на інших» [7]. Тобто,

можемо зробити припущення про вияв обдарованості, як суспільно бажаної якості. Тому, чим більше обдарованих дітей ми хочемо бачити, тим більше їх знаходимо. Йдеться про прояви індивідуальної неповторності особистості дитини, її самобутності, неабиякі досягнення у певному виді діяльності тощо, що дозволяє нам говорити про дитину, як обдаровану.

Серед основних педагогічних умов для розвитку обдарованості у дошкільному віці можемо виділити наступні:

- Співробітництво між дорослим та дитиною у процесі з'ясування та розв'язання проблем (завдань).
- Надання дитині можливості діяти максимально самостійно.
- Підтримка обдарованої дитини у її прагненні пізнати більше і глибше.
- Створення середовища, сприятливого для творчого самовиявлення.
- Підтримка пізнавального інтересу, прагнення працювати наполегливо для досягнення бажаного результату.

Отже, ми говоримо про готовність педагогів до роботи з розвитку обдарованості дитини. Більш оптимальним, з нашого погляду, є використання педагогічних ситуацій, спеціально створених вихователями у процесі навчання. Це дозволяє усвідомити педагогами предмет професійної діяльності, а згодом – мету діяльності, що відповідає цьому предмету професійної діяльності. Потреба спиратися у процесі навчання на предмет професійної діяльності й обумовлює застосування педагогічних ситуацій у вузівській та

післядипломній освіті. Використання педагогічних ситуацій обґрунтовано у дослідженнях: Ю. Кулюткіна, Г. Сухобської, І. Зязюна [3; 4] та ін. У підготовці педагогів в умовах вузівського навчання представлено у працях: Н. Бордовської, І. Зязюна, О. Матвієнка, А. Реана, В. Семиченко, О. Ємець, О. Печко [1; 2; 4; 8; 11] та ін.

Наш досвід роботи на курсовій підготовці, з музичними керівниками ДНЗ та в процесі проведення конкурсів професійної майстерності, дозволяє говорити про наступне.

До проведення спеціального навчання, педагоги переважно демонстрували середній (на конкурсі професійної майстерності) та нижче середнього (на курсах підвищення кваліфікації) рівні здатності розв'язувати професійні завдання. Більш проблемним, виявилось визначити предмет професійної діяльності або професійних дій. У результаті, сприйнявши педагогічну ситуацію, як дискомфорт для себе, музичні керівники спрямовували діяльність на визначення власного дискомфорту, тобто, розв'язували свої проблеми або запропоновані педагогами способи дій носили характер демагогії. Таким чином, легше втекти від предмета своїх професійних дій, а в узагальненому вигляді говорити про необхідність любити і розуміти дітей, не пропонуючи ніяких конкретних кроків.

Розроблена нами програма навчання, передбачала роботу в різних педагогічних ситуаціях. У процесі навчання ми відстежували об'єктивну структуру завдання, що існує, незалежно від процесу розв'язання (за В. Петуховим та В. Спіридоновим [5; 10]) і психологічну, що виявляється у процесі розв'язання завдання. Психологічна структура виявляється у процесі розв'язання завдання. До об'єктивної структури належать елементи, що характеризують завдання, як форму – умова і вимога (вихідний стан і необхідний стан). У психологічній структурі не відповідає меті, а умові – засоби її досягнення. Так, на кожному етапі роботи над ситуацією (див. нижче) перед педагогами поставали нові завдання та ставилися нові питання. В узагальненому вигляді це можна побачити у вигляді наступного алгоритму:

- аналіз ситуації з виявленням проблеми – **аналітичне завдання**.
- формулювання питання, у відповідності до предмета своєї професійної діяльності, та переведення у внутрішньому плані ситуації (умови) у завдання – **проективне завдання**.
- пошук можливих способів розв'язання завдання (вихід на частковий алгоритм дій), з виділенням критеріїв оцінки професійних дій – **прогностичне завдання**.
- моделювання можливих варіантів розвитку ситуації, з метою розв'язання проблеми – **завдання на моделювання**.
- узагальнення результатів роботи та вихід на загальний алгоритм дій – **технологічне завдання**.

Основною умовою просування учасників навчання від одного етапу зі з'ясування ситуації здійснювалась

робота з рефлексією власного досвіду – **рефлексивне завдання**. Адже на основі рефлексії людина може вибудовувати нові для себе способи дій.

Таким чином, за результатами спостережень така робота оптимізує навчання дорослих, коли йде мова про складні, багатоструктурні феномени, до яких можна віднести дитячу обдарованість. Адже в її процесі педагог має можливість усвідомити предмет професійної діяльності (професійних дій) і зосередитися на більш важливих завданнях розвитку потенційних можливостей кожної дитини. Це дає змогу педагогу, який працює над проблемою розвитку дитячої обдарованості, діяти не тільки інтуїтивно, а й на основі набутих професійних знань, способів професійної діяльності.

Використані літературні джерела

1. *Бордовская Н. В.* Педагогика : [учебник для вузов] / Н. Бордовская, А. Реан. – СПб.: Питер, 2000. – 304 с.
2. *Матвієнко О. В.* Метод конкретних педагогічних ситуацій / За ред. В. І. Бондаря. – К.: Українські пропілеї, 2001. – 298 с.
3. Моделирование педагогических ситуаций: Проблемы повышения качества и эффективности общепедагогической подготовки учителя / Под ред. Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. – М.: Педагогика, 1981. – 120 с.
4. Педагогічна майстерність: [підручник] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. : За ред. І. А. Зязюна. – К.: СПД Богданова А. М., 2001. – 298 с.
5. *Петухов В. В.* Психология мышления: [учебное пособие] / В. В. Петухов. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 83 с.
6. Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровського, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1991. – 494 с.
7. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Издательский центр «Академия», 1996. – 416 с.
8. *Семиченко В. А.* Психология педагогической деятельности: Навч. посіб. / В. А. Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
9. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / Упоряд. О. Сидоренко, В. Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с.
10. *Спиридонов В. Ф.* Механизмы решения задач и проблем в свете «экологического» подхода // Культурно-исторический подход и проблемы творчества / В. Ф. Спиридонов. – М.: РГГУ, 2003. – С. 391–402.
11. *Ємець О. Й.* Педагогічна ситуація, як засіб діагностики професійного мислення / О. Й. Ємець, О. М. Печко: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>